

أَعُوذُ بِاللّٰهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ
بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
الحمد لله رب العالمين والصلاة والسلام على رسولنا محمد وعلى آله وصحبه
أجمعين.

İki İnsan – Aile: En Güvenli Yuvamız (Huzur ve Mutluluğun Kaynağı “Aile”)

Muhterem Mü'minler

Bugün ki vaazımızda toplumun inşasında önemli bir fonksiyon icra eden, toplumun çekirdeğini oluşturan, bir milletin geleceğinin inşa edildiği, toplumlarda kültürel kimliğin, insani değerlerin ve tarihi sürekliliğin koruyucusu ve aktarıcısı olan aile kurumunu oluşturan bireylerin hak ve sorumluluklarından bahsedeceğiz.

Aile, kutsal bir çatıdır. Allah'ın tesis ettiği ve devamını istediği bir yuva... Dağılmasından arşın titrediği bir birliktelik.

İslam toplumunda kadın-erkek ilişkilerinde temel değerleri İslâm'ın iki ana kaynağı Kur'an-ı Kerim ve Hz. Peygamber'in Sünneti belirlemiş, toplumlar bu değerlere bağlı olarak kültürlerini oluşturmuşlardır.

İslam evlilik hayatına başlayan kadın ve erkeğin her birine hem hak hem sorumluluk yüklemiştir. Hak ve sorumlulukların doğru tespiti önemlidir. Çünkü evli çiftlerden birinin sadece haklarından söz edip sorumluluklarını yok saymak ya da hiç gündeme getirmeme mutlu bir ailenin idamesinde birçok problemler ortaya çıkarmaktadır.

Yüce Allah kâinatta her şeyi erkekli ve dişili olarak çift yaratmıştır. Konuyla ilgili ayeti-i kerime:

وَمِنْ كُلِّ شَيْءٍ خَلَقْنَا زَوْجَيْنِ لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ

“Düşünüp ibret alasınız diye her şeyden (erkekli-dişili) iki eş yarattık.” buyrulmaktadır. (Zariyat, 51/49)

İnsan da aynı kanun gereği çift olarak erkekli ve dişili yaratılmıştır. İlk insan ve ilk peygamber Adem (a.s.), topraktan yaratan Cenab-ı Hak ondan da eşi Havva validemizi yaratmıştır. Bu konuda da Kur'an-ı Kerimde:

هُوَ الَّذِي خَلَقَكُمْ مِنْ نَفْسٍ وَاحِدَةٍ وَجَعَلَ مِنْهَا زَوْجَهَا لِيَسْكُنَ إِلَيْهَا...

“Allah sizi bir tek nefisten yaratan ve kendisi ile huzur bulsun diye eşini de ondan var edendir” buyurulmaktadır. (A'raf, 7/189)

İnsan neslinin devamını ve meşru bir şekilde çoğalmasını sağlamak için nikah yoluyla evlenme emredilmiş; fitrata ve ahlaka aykırı; nesle, nefse ve sosyal hayata zararlı

olan zina ve fuhuş haram kılınmıştır. Ana babaya, velilere evlenme çağına giren bekarların evlendirilmelerini emreden Yüce Allah Kur'an-ı Kerimde şöyle buyurmaktadır:

وَأَنْكِحُوا الْأَيَامَى مِنْكُمْ وَالصَّالِحِينَ مِنْ عِبَادِكُمْ وَإِمَائِكُمْ إِنْ يَكُونُوا فُقَرَاءَ يُغْنِهِمُ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ وَاللَّهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ

“Sizden bekar olanları, kölelerinizden ve cariyelerinizden durumu uygun olanları evlendirin. Eğer bunlar yoksul iseler, Allah onları lütfuyla zenginleştirir. Allah lütfu geniş olandır her şeyi bilendir.” (Nur, 24/32) Konuyla ilgili bir başka ayette ise :

وَمِنْ آيَاتِهِ أَنْ خَلَقَ لَكُمْ مِنْ أَنْفُسِكُمْ أَزْوَاجًا لِتَسْكُنُوا إِلَيْهَا وَجَعَلَ بَيْنَكُمْ مَوَدَّةً وَرَحْمَةً إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ

“Kendileriyle huzur bulasınız diye size kendi (cinsi)nizden eşler yaratması ve aranızda bir sevgi ve merhamet vermesi de O’nun (varlığının ve kudretinin) delillerindendir.” (Rum, 30/21) buyurarak evliliğin gerekliliğine ve toplumsal huzurun teminindeki rolüne dikkat çekmiştir.

Kıymetli kardeşlerim!

Aralarındaki sevgiyi hiçbir menfaat gözetmeden yaşatan insanların, Allah’ın lütfu ile birbirlerine bağlandıklarını görmekteyiz.

Kadın ve erkek birbirinin hasmı değil, aksine birbirinin eksikliğini tamamlayan bir bütünün yarısını temsil ederler. Bu sebeple gerek Hz. Peygamber (s.a.v.) Vedâ Hutbesinde eşlerin hem hak hem sorumluluklarından söz etmiş ve şöyle buyurmuştur:

عن عمرو بن الأَوْص الجُشَمِيِّ رضي الله عنه أَنَّهُ سَمِعَ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي حَجَّةِ الْوَدَاعِ يَقُولُ بَعْدَ أَنْ حَمَدَ اللَّهُ تَعَالَى ، وَأَتَى عَلَيْهِ وَذَكَرَ وَوَعِظَ ، ثُمَّ قَالَ: « أَلَا وَاسْتَوْصُوا بِالنِّسَاءِ خَيْرًا ، فَإِنَّمَا هُنَّ عَوَانٍ عِنْدَكُمْ لَيْسَ تَمْلِكُونَ مِنْهُنَّ شَيْئًا غَيْرَ ذَلِكَ إِلَّا أَنْ يَأْتِيَنَّ بِفَاحِشَةٍ مُبِينَةٍ ، فَإِنْ فَعَلْنَ فَاهْجُرُوهُنَّ فِي الْمَضَاجِعِ ، وَاضْرِبُوهُنَّ ضَرْبًا غَيْرَ مُبْرِحٍ ، فَإِنْ أَطَعْنَكُمْ فَلَا تَبْغُوا عَلَيْهِنَّ سَبِيلًا ، أَلَا إِنَّ لَكُمْ عَلَى نِسَائِكُمْ حَقًّا ، وَلِنِسَائِكُمْ عَلَيْكُمْ حَقًّا ، فَحَقُّكُمْ عَلَيْهِنَّ أَنْ لَا يُوطِئَنَّ «فُرْشَكُمْ مِنْ تَكَرُّهٍ ، وَلَا يَأْذَنَنَّ فِي بُيُوتِكُمْ لِمَنْ تَكْرَهُونَ ، أَلَا وَحَقُّهُنَّ عَلَيْكُمْ أَنْ تُحْسِنُوا إِلَيْهِنَّ فِي كِسْوَتِهِنَّ وَطَعَامِهِنَّ

Amr İbni Ahvas el-Cüşemî radiyallahu anh, Vedâ haccı’nda Peygamber aleyhisselâm’ı dinlediğini, Allah’a hamd ü senâ edip halka öğüt verdikten sonra Resûlullah’ın şöyle buyurduğunu söylemektedir:

“Ashâbım! Kadınlara iyi davranmanızı tavsiye ediyorum. Vasiyetimi tutunuz. Zira onlar sizin idarenize ve himâyenize verilmişlerdir.

Kesin olarak bildiğiniz bir ahlâksızlık yapmadıkları takdirde, onlar üzerinde zorbalık kurmaya hakkınız yoktur. Eğer ahlâk dışı bir hareket yaparlarsa, onları yataklarında yalnız bırakın. Bir yerlerini incitmeyecek şekilde tedip edin. Şayet size itaat ederlerse, artık onlara zarar verecek bir şey yapmayın.

Şunu bilin ki, sizin kadınlar üzerinde haklarınız olduğu gibi onların da sizin üzerinizde hakları vardır.

Sizin onlar üzerindeki haklarınız, yatağınızı yabancılardan korumaları, istemediğiniz kimseleri evinize almamalarıdır. ” Tirmizî, Radâ` 11 (III, 467); İbni Mâce, Nikâh, 3 (I, 594)

Evlilik birliğinin devamı için karı kocanın birbirine sevgi, saygı ve hoşgörü ile davranması, iyi geçinmeleri, birbirinin şerefini zedeleyecek ve değerini düşürecek davranışlardan sakınmaları ve cinsel ihtiyaçlarını yerine getirmeleri her iki tarafın

müşterek hak ve vecibeleri arasında yer alır. Çocukların bakım ve terbiyesi de ortak görevlerdendir.

Bunun dışında karı kocanın evlilik birliğinden doğan ve hukukî niteliği ön plana çıkan bazı hak ve sorumlulukları söz konusudur ve bir taraf için hak olan diğer taraf için sorumluluk niteliği taşımaktadır.

EŞLERİN BİRBİRLERİNE KARŞI OLAN HAK VE SORUMLULUKLARI

Muhterem Mü'minler!

Bir kısım hak ve sorumluluklar vardır ki hem kadın hem erkek için ortaktır. Bunları şu şekilde özetleyebiliriz

1- Eşlerden her biri diğerine karşı davranışlarında empati ile hareket etmelidir

Aile hayatının huzurlu şekilde devam etmesi için eşlerden her biri kendisini diğerinin yerine koymalı, kendisine yapıldığında hoşuna gitmeyecek davranışı eşine yapmamalıdır.

2- Sevgi, saygı ve merhamet

Muhabbet ailenin mayası ve gıdasıdır. Sevgi aile bireylerini birbirine bağlayan en güçlü bağıdır. Muhabbetin azaldığı ve hoyratça yıpratıldığı hallerde, aile sarsılmaya başlar. Aile kurumu baştan sona, yani ilk adımdan son nefese kadar karşılıklı sevgi, saygı, sadakat, fedakârlık, feragat ve yeri gelince karşısındakini kendine tercih olan isar (kendisi muhtaç olduğu halde nefisinden feragat edip bir başkasını tercih etme) denilen yüce ahlakı zorunlu kılan temel bir müessesedir. Bu vasıflarla donanmış bir aileyi Allah ın izniyle hiçbir problem sarsamaz.

Halbuki modern telakkilerle yetişen insan; egoist, pragmatist ve haz düşkünü olma yönünde hızla ilerlemekte ve andığımız erdemlerden uzak bir terbiye ile yetişmektedir. Bu yetişme tarzının tabii bir neticesi olarak, eşler arasında insani bir davranış olan karşılıklı güven, saygı ve sevgi duyguları zamanla zayıflarken bu sonuç ailelerin dağılmalarına sebep olmaktadır.

3- Eşler Birbirini İbadete ve Hayra Teşvik Etmeli

İbadet ve hayır işlerini eşlerin birlikte yapmaları aile içerisinde mutluluğu artırır. Bunun için eşlerden her birinin, ibadet ve taatini önce kendisinin yapması, sonra da buna eşini teşvik etmesi güzel olur.

Peygamberimiz (s.a.v) kendisi böyle yapmış, ümmetini de buna teşvik etmiştir.

وعن عائشة رَضِيَ اللهُ عَنْهَا قَالَتْ: [كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَجْتَهِدُ فِي رَمَضَانَ مَا لَا يَجْتَهِدُ فِي غَيْرِهِ، وَفِي الْعَشْرِ الْوَاخِرِ أَشَدَّ، وَكَانَ يُحْيِي لَيْلَهُ وَيُوقِظُ أَهْلَهُ وَيَشُدُّ مِنْزَرَهُ]. أخرجہ الخمسة. « شَدُّ الْمِنْزَرِ » كناية عن اجتناب النساء أو عن الجد . واجتهاد في العمل .

Hız. Âişe (r. anhâ) anlatıyor: "Resûlullah (a.s) Ramazan ayında, diğer aylarda görülmeyen bir gayrete girerdi. Ramazanın son on gününde ise çok daha şiddetli bir gayrete geçerdi. Son on günde geceyi ihya eder, ailesini de (gecenin ihyası için)

uyandırır, izarını da bağlardı." [Buhârî, Fadlu Leyleti'l-Kadir 5, Müslim, İ'tikâf 8, (1175

4- Eve ve çocuklara karşı her ikisinin de sorumlulukları vardır

Nitekim Peygamberimiz kişilerin sorumluluklarını hatırlatan hadisi şeriflerinde şöyle buyurmuştur:

كُلُّكُمْ رَاعٍ وَكُلُّكُمْ مَسْئُولٌ عَنْ رَعِيَّتِهِ، فَالْإِمَامُ رَاعٍ وَمَسْئُولٌ عَنْ رَعِيَّتِهِ، وَالرَّجُلُ رَاعٍ فِي أَهْلِهِ، وَهُوَ مَسْئُولٌ عَنْ رَعِيَّتِهِ، وَالْمَرْأَةُ فِي بَيْتِ زَوْجِهَا رَاعِيَةٌ، وَهِيَ مَسْئُولَةٌ عَنْ رَعِيَّتِهَا، وَالْخَادِمُ فِي مَالِ سَيِّدِهِ رَاعٍ، وَهُوَ مَسْئُولٌ عَنْ رَعِيَّتِهِ

“Hepiniz çobansınız ve hepiniz sürünüzden mes'ulsünüz. İmam çobandır ve sürüsünden mes'ûldür. Erkek ailesinin çobanıdır ve sürüsünden mes'uldür. Kadın, kocasının evinde çobandır, o da sürüsünden mes'ûldür. Hizmetçi, efendisinin malından sorumludur ve sürüsünden mes'ûldür.” (Buhari, Ahkam 1; Müslim, İmaret 20

Hadisi şerifte yalnız erkek değil kadınında sorumluluklarından bahseder. Çocukların sağlık ve eğitiminden her ikisi de sorumludurlar.

Ebeveyle, kendi anne babalarına hürmette kusur etmeyerek çocuklarına iyi bir evlat olmayı, karı-koca olarak birbirlerine karşı ma'ruf ölçülerde davranışlar sergileyerek huzurlu bir evliliği, çocuklarıyla İslami değerlerin de öğretildiği iyi bir iletişim kurarak onlara iyi bir anne baba olmanın ilkelerini öğretmiş olurlar.

5- Eşler her biri diğerinin akrabalarına karşı saygı ve hürmette kusur etmemelidir

Kendi ailesine karşı sevgi ve saygı bekleyen eş, önce kendisi bu saygı ve sevgiyi eşinin ailesine karşı göstermesi; saygı ve hürmette kusur etmemesi gerekir. Çünkü sevgi de nefret de karşılıklı oluşan bir duygudur.

6- İffetli olmak

İslam, Müslümanları zinadan korumaya çalışır. Müslüman erkekler ve kadınlar, namuslarını korumak, avret yerlerini örtmek ve başkasının avretine bakmaktan sakınmakla sorumlu tutulmuştur.

Yüce Allah Kuranı Kerimde

﴿قُلْ لِلْمُؤْمِنِينَ يَغُضُّوا مِنْ أَبْصَارِهِمْ وَيَحْفَظُوا فُرُوجَهُمْ ذَلِكَ أَزْكَى لَهُمْ إِنَّ اللَّهَ خَبِيرٌ بِمَا يَصْنَعُونَ﴾
﴿قُلْ لِلْمُؤْمِنَاتِ يَغْضُضْنَ مِنْ أَبْصَارِهِنَّ وَيَحْفَظْنَ فُرُوجَهُنَّ وَلَا يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ إِلَّا مَا ظَهَرَ مِنْهَا وَلْيَضْرِبْنَ بِخُمُرِهِنَّ عَلَى جُيُوبِهِنَّ﴾

Mümin erkeklere söyle, gözlerini haramdan sakınsınlar ve iffetlerini korusunlar. Bu onlar için daha arındırıcıdır. Allah onların bütün yaptıklarından haberdardır.(Nur, 24/ 30)

Mümin kadınlara da söyle, gözlerini haramdan sakınsınlar ve iffetlerini korusunlar. Dışarıda kalanlardan başka ziynetlerini göstermesinler. Başörtülerini yakalarının üzerinden bağlasınlar. (Nur, 24/ 31) buyurarak kadın ve erkek ayrımını yapmadan Müslüman erkekler ve kadınların iffetlerini muhafaza etmesini emretmiştir.

7- .Cinsel Olarak Birbirlerinden Faydalanma Hakları ve Aile Mahremiyetini Koruma Görevleri

Kadın ve erkekte var olan cinsel arzular fitridir ve bunu gidermenin tek meşru yolu nikâhtır. Meşru evlilikte eşlerin birbirlerinden faydalanma hakları vardır; erkeğin kadından ilişki talep etmeye hakkı olduğu gibi, kadının da erkekten ilişki talep etme hakkı vardır.

Eşler birbirleri yanında en az dışarıda oldukları kadar temiz ve bakımlı olmalıdırlar.

Aile, mahrem bir kurumdur. Eşlerden her birinin mahremiyetin korunmasına özen göstermesi gerekir. Karı-koca, asla evlerinin sırlarını ifşa etmemelidir. Sırrın ifşasını Peygamberimiz (as), Allah katında (sorumluluğu) en büyük olan emanet olarak niteleyerek:

عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ سَعْدٍ قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا سَعِيدٍ الْخُدْرِيَّ يَقُولُ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): "إِنَّ مِنْ أَعْظَمِ الْأَمَانَةِ عِنْدَ اللَّهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ، الرَّجُلُ يُفْضِي إِلَى امْرَأَتِهِ وَتُقْضَى إِلَيْهِ، ثُمَّ يَنْشُرُ سِرَّهَا".

Abdurrahman b. Sa'd, Ebû Saîd el-Hudrî'den şunları işittiğini naklediyor: **“Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur: "Kişinin eşiyle birlikte olduktan sonra onun sırrını ifşa etmesi, kıyamet gününde Allah katında (sorumluluğu) en büyük olan emanetlerdendir."**”(Müslim, Nikâh, 124; Ebû Dâvûd, Edeb, 32) buyurur.

Yüce rabbimiz Kur'an Kerimde ; هُنَّ لِبَاسٌ لَكُمْ وَأَنْتُمْ لِبَاسٌ لَهُنَّ “Kadınlar sizin için elbise, siz de onlar için elbisesiniz” (Bakara, 2 /187) buyurur. Yani elbise nasıl insanları örter, sarar sarmalar, ayıplarını örterse siz de birbirinizin ihtiyaçlarını karşılar, kusurlarını örtersiniz buyurmaktadır.

8- İyi Geçim İçin Gayret Etmek

Sabır, tahammül ve iyi niyet esas alınarak karşılıklı kusur ve aksaklıkların üstesinden gelmeye çalışılmalıdır.

Kuranı Kerimde Yüce Allah

وَعَايِشُوا هُنَّ بِالْمَعْرُوفِ فَإِنْ كَرِهْتُمُوهُنَّ فَعَسَى أَنْ تَكْرَهُوا شَيْئًا وَيَجْعَلَ اللَّهُ فِيهِ خَيْرًا كَثِيرًا

Onlarla iyi geçinin. Eğer onlardan hoşlanmazsanız, Allah'ın hakkınızda çok hayırlı kılacağı bir şeyden de hoşlanmamış olabilirsiniz. (Nisa, 4/ 19) buyurarak erkeklerin eşlerine yumuşak, hoşgörülü ve sabırlı davranmasını, insanın hoşlanmadığı bir şeyinde hakkında hayırlı olabileceğini belirtmiştir.

9- Eşler Birbirine Emanet Olarak Verildikleri Şuuru ile Sabırlı Davranmaları gerekir

Hz. Peygamber'in Vedâ Hutbesinde **“Ey insanlar! ... siz kadınları Allah'ın emaneti olarak aldınız”** buyruğu hatırdan çıkarılmamalı ve emanet sahibine karşı sorumluluk bilinci ile hareket edilmelidir. Eşler birbiriyle iyi geçinmek ve bu hususta fedakâr olmalıdırlar.

Hz. Peygamber (s.a.v.) bir hadisi şeriflerinde **“Bir mü'min erkek, bir mü'min kadına buğz etmesin. Çünkü onun bir huyunu beğenmezse başka bir huyunu beğenir.”** (Müslim, “Radâ”, 61) buyurarak arzu edilmeyen bir huy sebebiyle hemen kadını boşama yolunun tercih edilmemesi, bilakis onun güzel ve olumlu yönlerinin dikkate alınmasını öğütlemiştir.

10- Sadakat, güven, vefa ve dürüstlük

Evlilik kurumunun devamında eşler arası güven ve sadakat önemlidir. İletişimsizlik veya sahte davranışlar eşler arasındaki güvensizliğin belirtileridir. Karşılıklı güveni sarsacağı için yalandan sakınmak gerekir. Yalanın beyazı olmaz, yalan kirlidir.

11- Çok küçük sıradan işlerde bile istişareye önem verilmelidir

Bilindiği gibi istişare, bütün kurumsal yapıların işleyişinin ana dinamiğidir. Hz. Peygamber şûra ilkesini hayatı boyunca birçok konuda hassasiyetle uygulamıştır. Ailesinde de aynı duyarlı tutumu göstermiştir. Peygamberler dünyanın en akıllı ve zeki insanları arasından seçilir ki peygamberlere ait sıfatlardan “fetânet” bunu ifade eder. Buna rağmen Hz. Peygamber yapılacak pek çok işte eşleriyle istişare ederdi

Evlilik birliğinden doğan ve hukukî niteliği ön plana çıkan bazı hak ve sorumluluklar

KOCANIN KARISINA KARŞI GÖREVLERİ

Hadisi şerifte peygamberimiz şöyle buyurur;

وَعَنْ حَكِيمِ بْنِ مَعَاوِيَةَ عَنْ أَبِيهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قُلْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ: مَا حَقُّ زَوْجَةٍ أَحَدِنَا عَلَيْهِ؟ قَالَ: أَنْ تُطْعِمَهَا إِذَا طَعِمْتَ، وَأَنْ تَكْسُوَهَا إِذَا اكْتَسَيْتَ، وَلَا تَضْرِبَ الْوَجْهَ، وَلَا تُفَجِّرَ، وَلَا تَهْجُرَ إِلَّا فِي الْبَيْتِ.

(3304)- Hakîm İbnu Muâviye babası Muâviye (r.a)'den anlatıyor: "Ey Allah'ın Resûlü! dedim, bizden her biri üzerinde, zevcesinin hakkı nedir?" "Kendin yiyince ona da yedirmen, giydiğin zaman ona da giydirmen, yüzüne vurmaman, ayıplamaman, evin içi hariç onu terk etmemen." (Ebu Dâvud, Nikâh 42, (2142, 2143, 2144)

1- Koca eşine mehrini cömertçe vermelidir.

Evlenme sırasında erkeğin kadına ödediği veya ödeyeceğini taahhüt ettiği para veya mal (MEHİR) kadının hakkıdır.

وَأَتُوا النِّسَاءَ صَدُقَاتِهِنَّ نِحْلَةً فَإِنْ طِبْنَ لَكُمْ عَنْ شَيْءٍ مِنْهُ نَفْسًا فَكُلُوهُ هَنِيئًا مَرِيئًا

“Kadınlara mehirlerini gönül rızası ile (cömertçe) verin; eğer gönül hoşluğu ile o mehrin bir kısmını size bağışlarsa onu da afiyetle yeyin. (Nisa, 4/4)

2- Nafaka: erkeğin tüm aile fertlerine karşı önemli görevi helalinden nafakalarını sağlamaktır. Nafaka kişinin bakmakla yükümlü olduğu kimselerin yiyecek, giyecek ve konut giderlerini karşılamak demektir. Nikah işlemi tamamlanınca, kadının nafakası normal ölçüler içinde kocaya aittir. Kur'an-ı Kerim'de şöyle buyurulmuştur:

وَعَلَى الْمَوْلُودِ لَهُ رِزْقُهُنَّ وَكِسْوَتُهُنَّ بِالْمَعْرُوفِ

“Annelerin beslenmesi ve giyimi, uygun bir şekilde çocuk babasına aittir.”(Bakara, 2/ 233)

Koca, karısının nafakasını temin etmek, giyecek, yiyecek ve barınma gibi temel ihtiyaçlarını karşılamak zorundadır. Kuşkusuz bunların tespitinde, adamın maddi durumu ve toplumun geleneği esas alınır.

KADININ KOCASINA KARŞI GÖREVLERİ

1- İtaat: İtaat, kadının kocasına karşı yerine getirmek zorunda olduğu ilk yükümlülüklerden birisidir.

“Erkeklerin kadınlar üzerindeki hakları gibi kadınların da erkekler üzerinde belli hakları vardır. Ancak erkekler, kadınlara göre bir derece üstünlüğe sahiptirler. Allah azizdir, hakimdir.” (Bakara 2/228)

Kadın, kocasına itaat etmek, meşru isteklerine karşılık vermek zorundadır. Ayrıca rızası olmadan, evin dışına çıkmak, malını saçıp savurmak, ev işlerini ihmal etmek gibi evlilik hayatını karşılıklı nefrete ve sonuçta da ayrılığa doğru götüren olumsuzluklardan kaçınmalıdır.

Günümüzde bazı anlayışlar, aileyi sınırsız özgürlüğünün önüne konulmuş bir engel olarak görmektedir.

Sabitelere sırt çevirerek yeni yeni roller ve modeller üretme çabası günümüz kadınına şöyle bir noktaya getirmiştir: Kocasına değil patronuna güvenen, bir başka ifade ile koca merkezli değil, patron merkezli bir kadın tipi ortaya çıkmış ve bu tip, kocasından başka herkese karşı itaatkâr ancak kocasına karşı ise isyankâr bir davranış tarzı geliştirmiştir ki budur ailelerin dağılmasındaki en önemli etkenlerden birisi olarak karşımıza çıkmaktadır

2- Onuru korumak: Kadının en önemli görevlerinden biri kocasının onurunu korumaktır. Onun adını lekelememektir. Bir kadın kocasının hoşlanmadığı şeylerden kaçınmalıdır. Açık – saçık dolaşmak, kocasının sırlarını ifşa etmek, adamın bilinmesini istemediği şeyleri (yoksulluk vb.) sağda solda anlatmak gibi kötü huyları terk etmelidir.

3- Kocasının kazancını, malını muhafaza etmek ve israftan sakınmak

ANNE BABANIN ÇOCUKLARA KARŞI SORUMLULUKLARI

Anne ve babaya Allah'ın birer hediyesi olan çocuklar aile bahçesinin gülleridir. Onları sevgi ile yetiştirip topluma yararlı bir kimse olarak hazırlamak, anne-babanın başta gelen görevleri arasındadır. Bunun için dinimiz, geleceğin teminatı olan çocuklarla ilgili olarak aileye büyük sorumluluklar yüklemiştir. Kur'an-ı Kerim'de şöyle buyuruluyor:

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا قُوا أَنْفُسَكُمْ وَأَهْلِيكُمْ نَارًا وَقُودُهَا النَّاسُ وَالْحِجَارَةُ

“Ey inananlar! Kendinizi ve ailenizi yakıtı insanlar ve taşlar olan ateşten koruyun.” (Tahrim, 66/6)

Hiz. Ömer: “Ey Allah'ın Resûlü! Kendimizi koruruz fakat ailemizi nasıl koruyabiliriz? diye sordu. Peygamberimiz: **“Allah'ın sizi yasakladığı şeylerden onları sakındırırsınız ve Allah'ın size emrettiği şeyleri onlara emredersiniz. İşte bu, onları korumak demektir”** buyurdu. (Alûsî, Ruhü'l-Maânî, Beyrut, c. 28, s. 156)

Kıymetli Kardeşlerim!

Anne babanın çocuğuna karşı önemli vazifelerden bir tanesi ona güzel anlam içeren alay konusu olmayan bir isim koymasıdır. Hiz Peygamber (s.a.v) hadisi şeriflerinde

عَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : إِنَّكُمْ تَدْعُونَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ بِأَسْمَائِكُمْ وَأَسْمَاءِ آبَائِكُمْ فَأَحْسِنُوا
أَسْمَاءَكُمْ

Ebu'd-Derdâ radiyallahu anh'dan rivayet edildiğine göre, Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem

“ Kendi isimleriniz ve babalarınızın isimleri ile çağrılacaksınız. O halde isminiz güzel olsun” buyurarak isim konusunda ailelerini sorumluluğuna dikkat çekmiştir.

Çocukların inançlı, sağlıklı, manevî değerlerine bağlı, vatan ve millet sevgisi ile dolu olarak yetiştirilmesinde birinci derecede ailenin sonra da toplumun rehberliği önemlidir.

عَنْ رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّمَ) قَالَ أَكْرُمُوا أَوْلَادَكُمْ وَأَحْسِنُوا أَدَبَهُمْ

Peygamberimiz: **“Çocuklarınıza hoş muamelede bulunun ve onları güzel terbiye edin.”** buyurmuştur. (İbn Mace, Edeb, 3)

Bir başka hadisi şerif de şöyledir:

قَالَ النَّبِيُّ (صَلَّمَ) مُرُوا الصَّبِيَّ بِالصَّلَاةِ إِذَا بَلَغَ سَبْعَ سِنِينَ

“Çocuklarınıza yedi yaşına geldiklerinde namaz kılmalarını emredin.” (Ebu Davud, Salat, 417) buyurarak dini yaşantı noktasın anne babanın çocuk üzerindeki sorumluluğunu ifade etmiştir.

Çocuklar genelde anne-babayı örnek alırlar. Onların söz ve davranışlarından etkilenirler. Bunun için anne-baba çocuklarının dürüst, ahlâklı ve faziletli yetişmeleri için onlara örnek olmaları gerekir.

عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَامِرٍ أَنَّهُ قَالَ أَنَّ دَعْنِيَّ أُمِّي يَوْمًا وَرَسُولُ اللَّهِ (صَلَّمَ) قَاعِدٌ فِي بَيْتِنَا فَقَالَتْ هَا تَعَالَ أُعْطِيكَ فَقَالَ لَهَا رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّمَ) وَمَا أَرَدْتَ تُعْطِيهِ قَالَتْ أُعْطِيهِ تَمْرًا فَقَالَ لَهَا رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّمَ) أَمَا إِنَّكَ لَوْ لَمْ تُعْطِهِ شَيْئًا كُنْتِ عَلَيْنِ كَذِبَةٌ

Abdullah b. Amr (r.a.) anlatıyor: **“Ben küçüktüm, Peygamberimizin evimizde bulunduğu bir günde, annem beni: “Gel sana bir şey vereceğim” diye çağırdı. Peygamberimiz anneme: “Çocuğa ne vermek istedin?” diye sordu. Annem: “Hurma vereceğim.” dedi. Bunun üzerine Peygamberimiz: “Eğer (çocuğu aldatıp ona) bir şey vermeyeydin, sana bir yalan günahı yazılırdı.”** buyurdu. (Ebu Davud, Edep, 88, 4339)

Anne-babaya çocuklarını eğitmek, güzel terbiye etmek ve yetiştirmek için büyük fedakarlık düşmektedir. Bu aynı zamanda onların dini görevlerindendir.

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَأَنْ يُؤَدَّبَ الرَّجُلُ وَلَدُهُ خَيْرٌ مِنْ أَنْ يَتَّصَدَّقَ بِصَاعٍ

Peygamberimiz şöyle buyuruyor: **“Hiçbir baba çocuğuna güzel terbiyeden daha üstün bir bağışta bulunmuş olamaz.”** (Tirmizi, Birr, 33/1874)

ÇOCUKLARIN ANNE BABALARINA KARŞI SORUMLULUKLARI

Kıymetli Kardeşleri!

Yaratıklar içinde insana en çok yakın olan ve insan üzerinde en çok hakkı bulunan, anne ve babadır. Çünkü Allah Teâlâ, onları insanın var olması için sebep kılmıştır. Bunun içindir ki, Allah Teâlâ kendisine ibadetten sonra ikinci derecede anne ve babaya iyilik yapılmasını emretmiştir:

وَقَضَىٰ رَبُّكَ أَلَّا تَعْبُدُوا إِلَّا إِيَّاهُ وَبِالْوَالِدَيْنِ إِحْسَانًا إِمَّا يَبُلُغَنَّ عِنْدَكَ الْكِبَرَ أَحَدُهُمَا أَوْ كِلَاهُمَا فَلَا تَقُلْ لَهُمَا أُفٍّ وَلَا تَنْهَرْهُمَا وَقُلْ لَهُمَا قَوْلًا كَرِيمًا . وَخَفِضْ لَهُمَا جَنَاحَ الذِّلِّ مِنَ الرَّحْمَةِ وَقُلْ رَبِّ ارْحَمْهُمَا كَمَا رَبَّيَانِي صَغِيرًا

Rabbin, sadece kendisine kulluk etmenizi, ana-babanıza da iyi davranmanızı kesin bir şekilde emretti. Onlardan biri veya her ikisi senin yanında yaşlanırsa, kendilerine “of!” bile deme; onları azarlama; ikisine de güzel söz söyle. Onları esirgeyerek alçakgönüllülükle üzerlerine kanat ger ve: “Rabbim! Küçüklüğümde onlar beni nasıl yetiştirmişlerse, şimdi de sen onlara (öyle) rahmet et!” diyerek dua et. (İsra, 17/23-24)

Bir başka ayeti kerimede Cenâb-ı Allah şöyle buyuruyor:

﴿٤٤﴾ اَوْصَيْنَا الْإِنْسَانَ بَوَالِدَيْهِ حَمَلَتْهُ أُمُّهُ وَهْنًا عَلَىٰ وَهْنٍ وَفِصَالَهُ فِي عَامَيْنِ أَنِ اشْكُرْ لِي وَلِوَالِدَيْكَ ۖ إِلَيَّ الْمَصِيرُ ﴿٤٥﴾

Biz insana anne babasıyla ilgili öğütler verdik. Annesi, güçten kuvvetten düşerek onu karnında taşımıştır; çocuğun süttten kesilmesi iki yıl içinde olur. Bunun için (ey insan), hem bana hem anne babana minnet duymalısın; sonunda dönüş yalnız banadır.(lokman, 31/ 14)

﴿٤٥﴾ اِنَّمَا إِلَهُ الْإِنْسَانِ إِلَٰهٌ ۚ شَرِكٌ لِّمَن ذُكِّرُوا بِهِ عِلْمٌ فَلَا تُطِعْهُمَا وَصَاحِبُهُمَا فِي الدُّنْيَا مَعْرُوفًا ۚ وَاتَّبِعْ سَبِيلَ مَنْ أَنَابَ إِلَيَّ ﴿٤٦﴾

Eğer anne baban, hakkında bilgin olmayan bir şeyi bana ortak koşman için seni zorlarlarsa bu durumda onlara uyma ama yine de onlara dünyada iyi davran; yüzünü ve özünü bana çevirenlerin yolunu izle. Sonunda dönüşünüz yalnız banadır. O zaman yapıp ettiklerinizin sonucunu size bildireceğim.(Lokman,31/ 15)

Bu ayet ashaptan Sa’d b. EbiVakkâs hakkında nazil olmuştur. Hz. Sa’d olayı şöyle anlatmaktadır: “Ben anneme hürmet ve itaat eden bir çocuktum, Müslüman olunca annem bana: Sa’d! bu yaptığın nedir? Ya sen bu yeni dinini bırakırsın, yahut da ben yemem içmem ve sonunda ölürüm. Sen de benim yüzümden; “anasının katili!” diye ayıplanırsın, dedi. Ben; “Anneciğim böyle yapma. İyi bil ki, ben bu dini bırakmam!” dedim. Ve iki gün iki gece bekledim. Kadın ne yedi, ne içti. Bunun üzerine:” Vallahi anne, iyi bil ki, senin yüz canın olsa da bunlar birer birer çıksa, ben bu dinimi yine bırakmam. Artık ister ye, ister yeme” dedim. Bu azmimi görünce annem bu direnmesinden vazgeçti. Bunun üzerine yukarıdaki ayet-i kerîme nazil oldu.(Tecrîd-i Sarîh Tercümesi, XII, 121) .

Kıymetli kardeşlerim bu ayeti kerimede şu hususa dikkatinizi çekmek isterim. Anne babanın çocuğundan isteyeceği en ağır istek imanı konuda Allaha şirk koşmaktır. Yüce Allah ayeti kerimede böyle bir durumda onlara itaat edilmeyeceğini belirtirken yinede onlara iyi davranmamızı emrediyor.

Bugün anne babasına karşı farklı gerekçelerle itaatsizlik edip onlardan ilgisini esirgeyen evlatların ileri sürmüş oldukları mazeretlerin, evlatlık vazifelerini yapmama noktasında geçerli bir mazeret olamayacağını bizlere göstermektedir.

Anne ve babaya iyilik etmek, hizmet etmek ve gönüllerini almak-Allah’a ibadetten sonra- başka hiçbir davranışla elde edilemeyecek bir sevaptır.

قَالَ سَأَلْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَيُّ الْعَمَلِ أَحَبُّ إِلَى اللَّهِ قَالَ الصَّلَاةُ عَلَى وَفَّيْهَا قَالَ ثُمَّ أَيٌّ قَالَ بُرُّ الْوَالِدَيْنِ قَالَ ثُمَّ أَيٌّ قَالَ الْجِهَادُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ

Abdullah b. Mesûd (r.a.) anlatıyor. Peygamberimize:- **Allah’ın en sevdiği amel hangisidir?** Diye sordum. Peygamberimiz:- Vaktinde kılınan namaz, buyurdu.- **Sonra**

hangisi? Dedim: Peygamberimiz:- Anneye-babaya iyilik etmek, buyurdu. Ben:- **Sonra hangisi? Dedim,** Peygamberimiz:- Allah yolunda savaştır, buyurdu. (Buhârî, Edep, 1; Müslim, İman, 36)

Bir başka hadisi şerifte;

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ رَغِمَ أَنْفٌ ثُمَّ رَغِمَ أَنْفٌ ثُمَّ رَغِمَ أَنْفٌ قِيلَ مَنْ يَا رَسُولَ اللَّهِ قَالَ مَنْ أَدْرَكَ أَبَوَيْهِ عِنْدَ الْكِبَرِ أَحَدَهُمَا أَوْ كِلَيْهِمَا فَلَمْ يَدْخُلِ الْجَنَّةَ

Peygamberimiz (s.a.s.) çok öfkeli bir şekilde üç defa, “**Burnu yere sürtülsün** ” dediğinde Ashab-ı Kiram;“**Kimdir o? Ey Allah’ın Resulü!** ” diye sorunca; “**Ana-babası veya bunlardan birisi yanında ihtiyarladığı hâlde, Cennet’e giremeyip Cehennem’i boylayan kimse**” diye buyurmuştur. (Müslim, Birr, 9).

Hz. Peygamber (s.a.s.) çocukların ebeveynlerine karşı sorumluluklarının ne kadar büyük olduğunu şöyle dile getirmektedir:

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا يَجْزِي وَلَدٌ وَالِدًا إِلَّا أَنْ يَجِدَهُ مَمْلُوكًا فَيَشْتَرِيَهُ فَيُعْتِقَهُ

“Çocuk, hiç bir iyilikle babanın hakkını ödeyemez. Ancak onu köle olmuş bir vaziyette bulur da satın alarak hürriyetine kavuşturursa hakkını öder.”(Müslim, İtk 25)

Çocuklar her zaman ana-babasının hayır dualarını almaya çalışmalıdır.

ثَلَاثُ دَعَوَاتٍ يُسْتَجَابُ لَهُنَّ لَا شَكَّ فِيهِنَّ: دَعْوَةُ الْمَظْلُومِ، وَدَعْوَةُ الْمُسَافِرِ ، وَدَعْوَةُ الْوَالِدِ لِوَلَدِهِ

“**Üç dua var bunların kabul olacağında şüphe yoktur: Mazlumun (Haksızlığa uğramış olan kimsenin) duası, misafirin duası ve anne-babanın çocuklarına olan duasıdır**” buyurmuşlardır. (Tirmizî, Birr, 7; İbnMâce, Dua, 11)

Veysel Karanî Hazretleri, ihtiyâr, âmâ ve hasta annesine hizmeti sebebiyle, her ne kadar Peygamber (s.a.v.) Efendimiz’i göremediyse de O’nun eşsiz lutuf ve ihsânlarına nail olmuştur.

Bununla birlikte anne bedduâsından da son derece sakınmalıdır. Onların bedduâsını alan evlâdın, dünyâda iki yakası bir araya gelmeyeceği gibi, ahirette de ebedî hüsrâna uğrayacağında şüphe yoktur.

Abdullah b. EbîEvfa (r.a.) anlatıyor: “Peygamberimizin huzurunda bulunduğumuz sırada birisi gelerek:

–Ey Allah’ın Rasûlü, ölüm döşeğinde can çekişen bir genç var, kendisine‘Lâilâhe illallah’ de denildiği halde bunu bir türlü söyleyemiyor, dedi (ve Peygamberimizden yardım istedi) Peygamberimiz sordu:

–Namaz kılar mıydı? Adam: –Evet kılardı, dedi.

Bunun üzerine Peygamberimiz kalktı, biz de onunla kalktık Peygamberimiz gencin yanına girdi ve ona: – ‘Lâilâhe illallah’ de buyurdu.

Genç: –Söyleyemiyorum, dedi. **Peygamberimiz:** –Niçin söyleyemiyorsun ?diye sordu, **Peygamberimize gelen adam:** –Annesine itaatsiz idi, dedi. **Peygamberimiz:** –Annesi sağ mı? diye sordu, **orada olanlar:** –Evet, sağdır, dediler. **Peygamberimiz:** –Çağırın, gelsin, buyurdu. Onlar da kadını çağırdılar, kadın geldi. **Peygamberimiz kadına:** –Şurada büyük bir ateş hazırlansa da sana: ‘Oğluna şefaet edersen, onu bu ateşte yakmayız, şefaet etmezsen bu ateşte yakarız’ deseler ne yaparsın? diye sordu. **Kadın:** –Onun şefaatçisi ben

olurum, dedi. **Bunun üzerine Peygamberimiz:** –O halde bu oğlundan razı olduğuna ve hakkını helâl ettiğine Allah Teâlâ'yı ve beni şahit göster, buyurdu.

Kadın: –Allah'ım, yüce zatını ve Peygamberini şahit tutuyorum, oğlumdan razı oldum, dedi. Bunun üzerine **Peygamberimiz gence dönerek:** –‘Lâilâhe illallahü vahdehu lâ şerike leh ve eşhedüenne Muhammeden abdühü ve Rasûlüh’ de, buyurdu. Hasta genç hemen şehadet getirince, **Peygamberimiz:** –Allah'a hamd olsun ki, benim vasıtam ile bu genci cehennem ateşinden kurtardı, buyurdu. (Mecmau'z-Zevâid ve Menbeu'l-Fevâid, Beyrut, 1967, c.8, s.148. (Hadisi Taberânî ve muhtasar olarak Ahmed b. Hanbel rivayet etmişlerdir.))

Çocuklar ana-babalarına karşı daima saygılı olmalı, onlara karşı tatlı dilli, güler yüzlü olmalı, hakkında kötü konuşmamalı, onlara saygılı davranmalı, vasiyetlerini yerine getirmeli, dostlarına ikramda bulunmalı, her işte onların rızasını almaya çalışmalıdır. Onların hizmetlerini kendi hizmetinden önce görmelidir. Öldüklerinde de onları rahmetle anmak, onlar için hayır dua etmek, hayır yapmak, vasiyetlerini mümkün mertebe yerine getirmek gerekir. Ana baba İslâmî emirleri yerine getirmede ve yasaklardan kaçınmada titizlik göstermiyorlarsa ve hatta kâfir iseler bu onların ana-baba olmalarından doğan haklarını ortadan kaldırmaz. Dolayısıyla onlara Allah'a isyan teşkil etmeyen hususlarda itaat etmek ve her zaman iyi davranmak gerekir.

Üzerimizde bu kadar çok emek ve hakları olan anne ve babalarımızı sevmek ve onların sevgisini başka şeylerle değiştirmemek en önemli ahlakî görevlerimiz arasındadır. Bu görev, hayatta iken onlara karşı hürmet, şefkat ve merhamet göstermekle kendilerini hoşnut etmeye çalışmakla yerine getirilir.

Gerçek anne-baba sevgisi, “annemi, babamı seviyorum” demekten ibaret olmadığı gibi, sadece anneler-babalar gününde hatırlamakla da olmaz. Onlara karşı maddî-manevî her türlü görevin her zaman yerine getirilerek bu sevginin ispat edilebileceğini unutmamamız gerekir.

Vaazımı Kur'anı kerimde Rahmanın has kullarının yapmış olduğu şu duayla bitirmek istiyorum:

وَالَّذِينَ يَقُولُونَ رَبَّنَا هَبْ لَنَا مِنْ أَزْوَاجِنَا وَذُرِّيَّاتِنَا قُرَّةَ أَعْيُنٍ وَاجْعَلْنَا لِلْمُتَّقِينَ إِمَامًا

Onlar, “Ey rabbimiz!” derler, “Bize mutluluk getirecek eşler ve çocuklar bahşet; bizi günahattan sakınanlara öncü yap!”(Furkan 74)